

เจตนาซ่อนเร้น

มาตรา 154

เจตนาซ่อนเร้น หมายถึง การแสดงเจตนา
ออกมาภายนอกกับภายในไม่ตรงกัน ซึ่ง
แสดงออกมาอย่างไรก็ต้องรับผิดชอบตามนั้น
“หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา” ผล
ทางกฎหมายไม่เป็น โฆษะจนกว่าอีกฝ่ายจะรับรู้
ถึงเจตนาไม่จริง(ข้อกฎหมายนี้ยึดถือเจตนาที่
แสดงออกเป็นหลัก)

ตัวอย่างการแสดงเจตนาซ่อนเร้น

ก. เสนอขายแหวนเพชรราคาแพงให้ ข. แต่
ข. ไม่อยากซื้อแต่อยากจะทำขโมยไปอวดชาว
บ้านซักวันสองวัน แต่ถ้าบอก ก. ว่าขโมย ก. คง
ไม่ให้ ข. เลยตอบตกลงซื้อแหวนเพชรของ ก.
ผลคือ ?

เจตนาหลวง

มาตรา 155 วรรค 1

เจตนาลวงคำว่าการลวง หมายถึง สมรู้ในทาง
กฎหมายสมรู้ทั้งสองฝ่าย แกล้งทำนิติกรรม
ปลอมๆ ซึ่งความเป็นจริงไม่มีนิติกรรมเช่นนั้นเกิด
ขึ้นแต่ทำไปเพื่อหลอกผู้อื่นว่ามีนิติกรรม

ผลของนิติกรรม จะต้องแยกเป็น 2 ประการ

1. ผลที่เกิดระหว่างคู่กรณี (เป็น โฆษะ)
2. ผลที่เกิดกับบุคคลภายนอก (ต้องกระทำการโดยสุจริต คือ ไม่รู้ถึงการที่คู่กรณีได้แสดงเจตนาลวงทำนิติกรรมนั้น และที่สำคัญ “ต้องเสียหาย” จากการแสดงเจตนาลวงนั้นด้วย

นิตินกรรมอำนาจ

มาตรา 155 วรรค 2

ผู้แสดงเจตนาทั้งสองฝ่ายสมคบกันแสดง
เจตนาทำนิติกรรมสองอัน อันหนึ่งเปิดเผย แต่
นิติกรรมที่ไม่ต้องการ อีกอันหนึ่งถูกปกปิด เป็น
นิติกรรมที่ต้องการ ผลทางกฎหมายให้นำ
นิติกรรมที่ถูกอำพรางมาใช้บังคับ

สำคัญผิด ในสาระสำคัญ

มาตรา 156

การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิด

1. ลักษณะของนิติกรรม (ตั้งใจทำนิติกรรมอย่างหนึ่งแต่ไปแสดงเจตนาทำนิติกรรมอีกอย่างหนึ่ง)

2. คู่กรณีแห่งนิติกรรม (ตั้งใจทำนิติกรรมกับบุคคลหนึ่งแต่ไปแสดงเจตนาทำนิติกรรมกับอีกบุคคลหนึ่ง โดยเข้าใจผิด)

3. ในทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม
(สำคัญผิด ในตัวทรัพย์สินที่คู่กรณีจะต้องส่งมอบ
ให้แก่กัน)

ผลของการแสดงเจตนาทำนิติกรรม โดย
สำคัญผิด ทั้ง 3 ประการนี้ ตกเป็นโมฆะ

สำคัญผิดในคุณสมบัติ

มาตรา 157

การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติ
ของบุคคล หรือทรัพย์สิน เป็นการแสดงเจตนาทำ
นิติกรรมกับบุคคลที่ถูกต้อง หรือทรัพย์สินที่ถูก
ต้อง เพียงแต่ผู้แสดงเจตนาสำคัญผิดใน
คุณสมบัติของบุคคลนั้น หรือทรัพย์สินอันนั้น และ
ตามปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญ

กิลล์อิล

การแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉล (มาตรา 159, 160)

1. ตัวอย่างกลฉ้อฉลถึงขนาดตกเป็น โมหียะ เช่น

1.1 จำเลยทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินให้โจทก์โดยซื้อที่ดินแปลงอื่นว่าเป็นที่ดินที่จะขายเพื่อปกปิดเรื่องที่ดินที่จะขายมีไฟฟ้าแรงสูงพาดผ่าน เป็นเหตุให้โจทก์หลงเชื่อ เมื่อที่ดินที่ซื้อขายมีประมาณ 16 ไร่ ส่วนที่มีเสาไฟฟ้าแรงสูงพาดผ่าน ใช้ประโยชน์ไม่ได้เกือบ 5 ไร่ โจทก์ต้องการซื้อที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย กลฉ้อฉลจึงถึงขนาดที่ว่าหากจำเลยไม่ได้กระทำกลฉ้อฉล โจทก์จะไม่เข้าทำนิติกรรมกับจำเลย การแสดงเจตนาของโจทก์เป็น โมหียะ (ฎ.717/12, 2044/40)

1.2 ขายที่ดินเพราะหลงเชื่อว่าผู้ซื้อ โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากบุตรผู้จะขายแล้ว หากผู้จะซื้อทราบว่ายังไม่มี การโอนเงินเข้าบัญชี การจดทะเบียน โอนที่ดินแก่ผู้ซื้อคงมิได้กระทำขึ้น สัญญาซื้อขายที่ดินเป็น โฆษียะตามมาตรา 159 บอกล้างได้สัญญาไม่เป็น โฆษะ(ฎ.7394/50)

1.3 โจทก์ทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินกับจำเลย โดย โจทก์ไม่เคยไปดูที่ดินที่ซื้อ จำเลยยืนยันว่าที่ดินมีเนื้อที่ตรงตาม ส.ค.1 ซึ่งไม่เป็นความจริง เป็นการหลอกลวงฉ้อฉล โจทก์ให้เข้าทำสัญญา หากไม่มีการหลอกลวง โจทก์จะไม่เข้าทำสัญญา ๗ เป็น โฆษียะ โจทก์บอกล้างได้ตามมาตรา 173(5)(ฎ.5975/40)

1.4 ขายที่ดินมือเปล่า โดยหลอกลวงว่าเป็นที่ดินที่สามารถออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินได้ทั้งหมด ความจริงผู้ขายทราบแล้วว่าออกหนังสือสำคัญได้บางส่วน แม้ผู้ซื้อเป็นผู้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญเองก็ตาม เป็นการทำนิติกรรมโดยฉ้อฉล(ฎ.7211/49)

1.5 จำเลยทำสัญญาจะขายที่ดินให้โจทก์ โดยข้อความในสัญญาระบุที่ดินไม่มีภาระผูกพัน ความจริงติดจำนองเท่ากับจำเลยปกปิดความจริงของการที่ดินมีภาระผูกพัน ถ้าโจทก์รู้ความจริงว่าที่ดินติดจำนองคงไม่ซื้อจากจำเลย โจทก์สำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุของสัญญาจะซื้อจะขายซึ่งเป็นสาระสำคัญ การแสดงเจตนาซื้อที่ดินเป็น โหมสียะ (ฎ.1299/20)

2.กรณีไม่ถือว่าเป็นกลฉ้อฉลถึงขนาด เช่น

2.1 จำเลยเจ้าของที่ดินให้เช่าที่พิพาทแก่ ป.และทำสัญญาจะขายที่ดินแก่ โจทก์ ตามสัญญาเช่าผู้ให้เช่าที่ดินตกลงว่าหากจะขายทรัพย์สินที่เช่า ผู้ให้เช่าจะแจ้งผู้เช่าทราบล่วงหน้าและให้ผู้เช่าตกลงซื้อก่อน การที่จำเลยกล่าวอ้างว่า โจทก์ใช้อุบายหลอกลวงจำเลยด้วยการนำความเท็จมาแจ้งแก่จำเลยว่าผู้เช่ายินยอมให้ขายที่ดินได้นั้น แม้เป็นความจริงก็มีใช้กลฉ้อฉลอันถึงขนาดที่จะทำให้สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทเป็นโมฆียะ เพราะตามสัญญาเช่าเป็นหน้าที่ผู้ให้เช่าจะต้องแจ้งให้ผู้เช่าทราบว่าจำเลยตกลงขายให้ผู้ใด เป็นเงินเท่าใด ไม่ใช่หน้าที่โจทก์ต้องแจ้งแก่จำเลย(ฎ.2853/25)

2.2 จำเลย โฆษณา โอ้อวดคุณสมบัติของรถยนต์ที่ขายให้ โจทก์ว่าเป็นรถยนต์รุ่นใหม่ ความจริงเป็นรถยนต์เก่า และอวดอ้างคุณสมบัติของรถยนต์ที่ไม่เป็นความจริงอีกหลายประการ โจทก์ตกลงซื้อ โดยเชื่อคำ โฆษณาของจำเลย การซื้อรถยนต์เกิดจากกลฉ้อฉลให้ โจทก์สำคัญผิด ในคุณสมบัติของทรัพย์สินที่ซื้อขายกัน แต่รถยนต์ยังเป็นยี่ห้อเดียวกับที่ โจทก์ต้องการซื้อ กลฉ้อฉลของจำเลยมิได้ถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลเช่นนั้น โจทก์จะไม่ซื้อรถยนต์จากจำเลย โจทก์เพียงแต่ยอมรับข้อกำหนดอันหนักขึ้นเท่านั้น โจทก์มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยได้(ฎ.4045/34)****

3. กลฉ้อฉลตาม 159 วรรคสามหมายถึงกรณีที่ เป็นนิติกรรมสองฝ่าย ถ้าบุคคลภายนอกทำกลฉ้อฉล ให้แสดงเจตนาทำนิติกรรมฝ่ายเดียวตกเป็น โหมฆียะ ทันที แม้คู่กรณีอีกฝ่ายจะไม่รู้หรือควรจะได้รู้ กล ฉ้อฉลนั้นก็ตาม

เช่น บ.หลอกหลวง โจทก์ว่าจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้จำนอง โจทก์ มอบอำนาจให้ บ.จดทะเบียนจำนองที่ดินเป็นประกัน หนี้สามมี โจทก์ที่มีต่อธนาคาร โจทก์หลงเชื่อจึงจดทะเบียนปลด จำนองให้ การปลดจำนองจึงเกิดจากกลฉ้อฉลของ บ.และ เนื่องจากการปลดจำนองเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว แม้จำเลยจะ ไม่รู้หรือควรจะได้รู้ถึงกลฉ้อฉลก็ย่อมเป็น โหมฆะ โจทก์มีสิทธิ บอกล้าง ให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ (ฎ.5308/38

4.มาตรา 160 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองบุคคล
ภายนอกผู้สุจริตไม่ค้ำประกันว่าบุคคลภายนอกจะเสียค่า
ตอบแทนด้วยหรือไม่ หากฟังว่าบุคคลภายนอกไม่
สุจริตแล้ว แม้จะเสียค่าตอบแทนก็ไม่ได้รับความ
คุ้มครอง เช่น

4.1 จำเลยที่ 1 ฉ้อ โกง โจทก์ จึงเป็นกรณีที่ โจทก์ได้
แสดงเจตนาไปเพราะถูกจำเลยที่ 1 ใช้กลฉ้อฉล นิตินกรรมการ
ยกให้ที่ดินระหว่าง โจทก์กับจำเลยที่ 1 เป็นโมฆียะ เมื่อ โจทก์
ฟ้องคดีถือว่า โจทก์บอกล้าง โมฆียะกรรม นิตินกรรมเป็น โมฆะ
จำเลยที่ 2 รับซื้อฝากไว้จากจำเลยที่ 1 โดยไม่สุจริตแม้จะเสีย
ค่าตอบแทน โจทก์ยกการบอกล้าง โมฆียกรรมเป็นข้อต่อสู้
จำเลยที่ 2 ได้ ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 160(ฎ.7772/46)

4.2 แม้จำเลยที่ 1 หลอกหลวงเป็นกลฉ้อฉลต่อ โจทก์ เป็นเหตุให้หลงเชื่อตกลงขายที่ดินให้จำเลยที่ 1 อันทำให้นิติกรรมเป็น โหมฆียะ แต่ จำเลยที่ 2 เป็นบุคคลภายนอกผู้รับซื้อฝากที่ดินไว้จากจำเลยที่ 1 โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน แม้โจทก์จะขอไถ่ถอนที่ดินคืนจากจำเลยที่ 2 ในขณะที่ยังไม่ครบกำหนดไถ่ถอน จำเลยที่ 2 ไม่ยอมให้ไถ่ถอน โจทก์ไม่อาจยกเอาเหตุ โหมฆียะที่ โจทก์ได้บอกกล่าวแล้วขึ้นต่อสู้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ตาม ปพพ.มาตรา 160 ประกอบ มาตรา 1329 (ฎ.1522/46)

กลฉ้อฉลเพื่อเหตุ (มาตรา 161)

1. กลฉ้อฉลเพื่อเหตุ หมายถึง กลฉ้อฉลไม่ถึงขนาดที่จะไม่มีนิติกรรมเลย เพียงแต่จงใจให้อีกฝ่ายยอมรับข้อกำหนดที่หนักขึ้นกว่าที่คู่ความฝ่ายนั้นจะยอมรับ โดยปกติ คู่ความฝ่ายนั้นจะบอกกล่าวการนั้นไม่ได้ แต่มีสิทธิเรียกค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากกลฉ้อฉลนั้นได้

2. ตัวอย่างกลฉ้อฉลเพื่อเหตุ เช่น

2.1 ผู้ซื้อต้องการซื้อสินค้าอยู่แล้ว แต่ผู้ขายทำกลฉ้อฉลให้ผู้ซื้อสินค้าในราคาแพงกว่าความเป็นจริงเป็นกลฉ้อฉลเพื่อเหตุ บอกล้างไม่ได้แต่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนคือราคาที่เพิ่มขึ้น(ฎ.1559/24)

2.2 โจทก์ซื้อที่ดินตาม โฉนดที่ดิน โดยหลงเชื่อตามที่ จำเลยฉ้อฉลว่าที่ดินดังกล่าวติดแม่น้ำ ไม่มีที่ดินแปลงอื่นคั่น ซึ่งเป็นกลฉ้อฉลเพื่อเหตุคือเพียงจงใจ ให้โจทก์ยอมรับเอา ราคาที่ดินแพงกว่าที่จะยอมรับโดยปกติ โจทก์มีสิทธิฟ้อง เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากกลฉ้อฉล ส่วนที่โจทก์ต้องเสียค่าทางภาระจำยอมเพื่อออกสู่ทางสาธารณะปรากฏว่าก่อนซื้อ โจทก์ทราบแล้วว่าที่ดินไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ จึงมิใช่ผลโดยตรงจากกลฉ้อฉลของจำเลย เรียกค่าเสียหายในส่วนนี้จากจำเลยไม่ได้(ฎ.696/31)

2.3 สัญญาจ้างก่อสร้าง โดยผู้รับจ้างกำหนดราคาวัสดุก่อสร้างสูงเกินไปมาก มิใช่คิดการกำไรในทางการค้าปกติ โดยอาศัยผู้ว่าจ้างไม่มีความรู้ด้านก่อสร้างและความไว้วางใจ จึงเข้าทำสัญญาด้วย เป็นกลฉ้อฉลเพื่อเหตุ ผู้ว่าจ้างเรียกค่าจ้างที่ชำระไปเกินไปกว่าราคาว่าจ้างอันแท้จริงในขณะนั้นคืนได้(ฎ.6103/48)

2.4 จำเลยเจ้าของที่ดินทำสัญญาให้ บ.เช่าที่ดิน และทำสัญญาขายที่ดินให้โจทก์ สัญญาเช่าระบุหากจะขายทรัพย์สินที่เช่า ผู้ให้เช่าต้องแจ้งผู้เช่าทราบล่วงหน้าและให้ผู้เช่าตกลงซื้อก่อน จำเลยอ้างว่า โจทก์หลอกลวงจำเลย โดยนำความเท็จมาแจ้งแก่จำเลยว่าผู้เช่ายินยอมให้ขายที่ดินพิพาทได้ แม้เป็นความจริงก็ไม่ใช่กลฉ้อฉลอันถึงขนาดจะทำให้สัญญาจะซื้อขายที่ดินเป็นโมฆียะ เพราะตามสัญญาเช่าเป็นหน้าที่จำเลยผู้ให้เช่าต้องแจ้งผู้เช่าทราบว่าตกลงขายให้ผู้ใดเป็นเงินเท่าใด ไม่ใช่หน้าที่โจทก์ต้องแจ้งแก่จำเลย(ฎ. 2853/21)

2.5 จำเลย โ้อวดคุณสมบัติของรถยนต์ที่ขายให้ โจทก์ ว่าเป็นรถยนต์รุ่นใหม่ ความจริงเป็นรถยนต์เก่าเคย เปลี่ยนสีหลายครั้ง และอวดอ้างคุณสมบัติของรถยนต์ที่ไม่ เป็นความจริงอีกหลายอย่าง โจทก์ซื้อขายรถยนต์โดยเชื่อคำ โฆษณา โ้อวดของจำเลย การซื้อรถยนต์เกิดจากกลฉ้อฉลให้ โจทก์สำคัญผิด ในคุณสมบัติของทรัพย์สินที่ซื้อขาย แต่รถยนต์ ยังเป็นยี่ห้อเดียวกับที่ โจทก์ซื้อ กลฉ้อฉลของจำเลยยังไม่ถึง ขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลเช่นนั้น โจทก์จะไม่ซื้อรถยนต์จาก จำเลย โจทก์เพียงแต่ยอมรับข้อกำหนดอันหนักขึ้นเท่านั้น โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย (ฎ. 4049/34)

กลฉ้อฉล โดยการนิ่ง(มาตรา 162)

1. การนิ่งเสียไม่ใช่ข้อความอันจะถือว่าเป็นกลฉ้อฉลนั้น ต้องเป็นกรณีที่ผู้นั้นมีหน้าที่ควรจะบอกความจริงดังกล่าวด้วย

กรณีจะมีโครงการตัดถนนผ่านที่ดินพิพาทหรือไม่ ไม่ใช่หน้าที่ผู้จะซื้อที่ดินต้องบอกความจริง แต่เป็นหน้าที่ผู้จะขายที่ดินต้องชวนขวายแสวงหาความจริงเอง ดังนั้นการกระทำของผู้จะขายไม่เป็นกลฉ้อฉล(ฎ.1131/32)

2. จำเลยทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินและอาคารกับ โจทก์ โดยระบุว่าอาคารพิพาทเป็นอาคาร 5 ชั้น ผิดจากแบบที่ จำเลยขออนุญาตเพียง 4 ชั้น และที่ดินดังกล่าวอยู่ในบริเวณ สำนักรวจเวนคืน แต่จำเลยปิดบังข้อเท็จจริง ที่ดินและอาคารมี ราคาสูงถึง 15 ล้านบาท หาก โจทก์ทราบหรือเพียงแต่สงสัยว่าจะ มีการเวนคืน โจทก์ย่อมไม่ยอมทำสัญญากับจำเลยอย่าง แน่นอน เพราะเงินค่าทดแทนที่จะได้รับการจากการเวนคืน ไม่คุ้มกับจำนวนเงินที่ต้องชำระให้จำเลย การที่จำเลยปิดบัง ข้อเท็จจริงเรื่องการเวนคืนที่ดินและขออนุญาตสร้างอาคาร เพียง 4 ชั้น เป็นกลฉ้อฉลของจำเลย (ฎ.63/44)

3. หน้าที่ต้องบอกความจริงอาจเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ทำสัญญาประกันชีวิต ผู้เอาประกันภัยต้องบอกหรือเปิดเผยความจริงให้ผู้รับประกันภัยทราบ มิฉะนั้นสัญญาประกันชีวิตเป็น โหมฆะ หรือจะเป็นหน้าที่ตามขนบธรรมเนียมประเพณี หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน(ฎ.2076/14)

การทำกลฉ้อฉลด้วยกันทั้งสองฝ่าย (มาตรา 163)

“คู่กรณีต่างกระทำการ โดยกลฉ้อฉลด้วยกันทั้งสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะกล่าวอ้างกลฉ้อฉลของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อบอกกล่าวการนั้น หรือเรียกค่าสินไหมทดแทนมิได้”

ข่มขู่

การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่ (ม.164)

การข่มขู่ หมายถึง การบังคับให้เกิดความกลัว
ภัย เพื่อให้บุคคลที่ถูกข่มขู่แสดงเจตนาทำนิติกรรม

การข่มขู่ เป็นการกระทำให้บุคคลที่ถูกข่มขู่เลือก
ปฏิบัติว่า จะยอมรับภัยนั้น หรือว่าจะแสดงเจตนาทำ
นิติกรรมตามที่ผู้ข่มขู่ต้องการ

การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่เป็น โมฆียะ

การถูกข่มขู่ที่ทำให้นิติกรรมเป็น โมฆียะ ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้

- ต้องมีการกลัวภัยต่อการข่มขู่นั้น
- ภัยที่ถูกข่มขู่ว่าจะได้รับอาจเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงของผู้ถูกข่ม หรือบุคคล ใกล้ชิด
- เป็นภัย ใกล้จะถึง
- และมีเหตุที่ผู้ถูกข่มขู่สมควรที่จะกลัวเช่นนั้น